

רשומות

הצעות חוק

28 ביולי 1959

404

כ"ב בתמוז תשי"ט

עמוד

442	חוק בתי הדין הדתיים הדרוזיים, תשי"ט-1959
445	חוק הקאדים, תשי"ט-1959
448	חוק-יסוד: הכנסת (תיקון)

חוק בתי הדין הדתיים הדרוזיים, תשי"ט-1959

1. בחוק זה - הנדרות
- "בית דין" - בית דין דתי דרוזי שהוקם בהכרזת הממשלה;
- "בית דין לערעורים" - בית דין דתי דרוזי לערעורים שהוקם בהכרזת הממשלה;
- "דיין" - חבר בית דין דתי דרוזי או בית דין דרוזי לערעורים.
2. (א) עניני נישואין וגירושין של חברי העדה הדרוזית בישראל, אורחי המדינה או תושביה, יהיו בשיפוטם הייחודי של בתי הדין.
- (ב) בעניני המעמד האישי של חברי העדה הדרוזית, כמפורט בסעיף 51 לדבר-המלך-במועצה על ארץ-ישראל, 1922-1947¹, או בפקודת הירושה², אשר בהם אין לבית דין שיפוט ייחודי לפי סעיף קטן (א), יהא לבית הדין שיפוט לאחר שכל הצדדים המנועים בדבר הביעו הסכמתם לכך.
- (ג) בית הדין לערעורים ידון בערעורים על פסקי דין של בתי הדין.
- (ד) לבתי הדין ולבית הדין לערעורים יהיו הסמכויות המוענקות לבתי דין דתיים בחוק בתי דין דתיים (הזמנה לבית הדין), תשט"ז-1956³.
3. בית הדין ידון בשלושה, ובית הדין לערעורים ידון במספר דיינים שלא יפחת משלושה.
4. הדיינים יתמנו על ידי נשיא המדינה לפי הצעת ועדת מינויים שתוכא לפני הנשיא על ידי שר הדתות.
5. (א) ועדת המינויים (להלן - הועדה) תהיה של תשעה חברים: הראש הרוחני של העדה הדרוזית בישראל; חכם דת דרוזי שייבחר בדרך שתיקבע בתקנות; שר הדתות; שר המשפטים וחבר אחר של הממשלה שייבחר על ידיה; שני חברי כנסת, אם אפשר חברי העדה הדרוזית, שייבחרו על ידי הכנסת בבחירה חשאית ויכהנו כל עוד הם חברי הכנסת, ואם תמה כהונת הכנסת - עד שתיבחר הכנסת החדשה חברים אחרים במקומם; שני עורכי-דין העובדים במקצועם שייבחרו על ידי המועצה המשפטית לשלוש שנים.
- (ב) הרכב הועדה יפורסם ברשומות.
- (ג) שר הדתות יהיה יושב ראש הועדה.
- (ד) הועדה תוכל לפעול אף אם פחת מספר חבריה, כל עוד לא פחת משהו.
6. (א) ראה שר הדתות שיש למנות דיין, יודיע על כך ברשומות ויכנס את הועדה.
- (ב) אלה רשאים להציע מועמדים: שר הדתות; הראש הרוחני של העדה הדרוזית בישראל; שלושה חברי הועדה כאחד.
- (ג) הצעת הועדה על מינויו של דיין תהיה על דעת רוב חבריה שהשתתפו בהצבעה.
- (ד) שאר סדרי דיוניה ועבודה של הועדה ייקבעו על ידיה.
7. מי שנתמנה דיין חייב, בטרם ישב בדין, להצהיר בפני נשיא המדינה הצהרה זו: "אני מתחייב לשמור אמונים למדינת ישראל ולחוקיה, לשפוט את העם משפט צדק, לא להטות משפט ולא להכיר פנים".

1 חוקי איי, כרך ג' עמ' 2738.

2 חוקי איי, כרך ב', פרק קל"ה, עמ' 1353.

3 סי' 200, תשט"ז, עמ' 40.

כתור של מינוי	8. דיין שמינויו פורסם ברשומות, אין עוררים על מינויו.
איתנות	9. אין על דיין מרות בעניני שפיטה זולת מרותו של הדין.
סדרי מיפול	10. שר הדתות יקבע, בהתייעצות עם הראש הרוחני של העדה הדרוזית בישראל ועם שר המשפטים, את סדרי המינהל של בתי הדין, והוא רשאי למנות על ביצועם אדם שיהיה אחראי בפניו.
תקופת כהונתם של דיינים	11. דיין יכהן מיום שהצהיר אמונים, וכהונתו לא תיפסק אלא במותו, בהתפטרותו, בפרישתו לקיצבה או בהעברתו מן הכהונה על פי חוק זה.
התפטרות	12. דיין רשאי להתפטר מכהונתו על ידי הגשת כתב התפטרות לשר הדתות, וכהונתו תיפסק בתום שלושה חדשים מהגשת כתב התפטרות, אם לא הסכים שר הדתות למועד קצר יותר.
קיצבה	13. (א) דיין יצא לקיצבה -
	(1) בהגיעו לגיל שבעים;
	(2) משקבעה ועדת המינויים, על יסוד חוות דעת רפואית, שמחמת מצב בריאותו נבצר ממנו להמשיך במילוי תפקידו.
	(ב) דיין רשאי לצאת לקיצבה -
	(1) לאחר שכהן עשרים שנה, אם הגיע לגיל ששים;
	(2) לאחר שכהן חמש עשרה שנה, אם הגיע לגיל ששים וחמש;
	(3) אם ביקש זאת ובקשתו אושרה על ידי ועדת המינויים.
	(ג) בחישוב תקופת כהונתו של דיין לענין סעיף קטן (ב) תצורף אל תקופת כהונתו כדיין כל תקופת שירותו במדינה או במוסד אחר שועדת הכספים של הכנסת אישרה אותו לענין זה, או מקצתה של תקופה זו, הכל לפי כללים שקבעה ועדת הכספים.
משכורת ותשלומים אחרים	14. משכורתו של דיין והתשלומים האחרים שישולמו לו בתקופת כהונתו או אחריה, לרבות אלה שישולמו לתלויים בו לאחר מותו, ייקבעו על ידי החלטת הכנסת, והיא רשאית להסמיך לכך את ועדת הכספים; החלטות לפי סעיף זה יפורסמו ברשומות.
ייחוד הכהונה	15. דיין לא יהיה חבר בכנסת או במועצה של רשות מקומית, אולם רשאי הוא, בהסכמתו ובהסכמת שר הדתות, למלא באורח זמני תפקיד אחר מטעם המדינה או למלא תפקיד ציבורי אחר, אם לדעתם ולדעת הראש הרוחני של העדה הדרוזית בישראל אין הדבר פוגע במעמדו כדיין.
בית דין משמעתי	16. (א) כל דיין יהיה נתון לשיפוטו של בית דין משמעתי. (ב) בית הדין המשמעתי יהיה של חמישה וכהם לפחות שני דיינים. (ג) חברי בית הדין המשמעתי יחמנו לכל ענין על ידי שר הדתות.
קובלנה על דיין	17. (א) שר הדתות רשאי להגיש לבית הדין המשמעתי קובלנה על דיין על יסוד אחד מאלה: (1) נהג שלא כהלכה במילוי תפקידו; (2) נהג באופן שאינו הולם את מעמדו של דיין במדינת ישראל; (3) הורשע על עבירה שבנסיבות הענין יש בה משום קלון; (4) ועדת המינויים מצאה שהדיין השיג את מינויו שלא כדין. (ב) מגיש הקובלנה רשאי להיות מיוצג לפני בית הדין המשמעתי על ידי בא כותו.

18. (א) בית הדין המשמעתי יביא את מסקנותיו, לזכות או לחובה, לפני שר הדתות. משמעתי
 (ב) מצא בית הדין המשמעתי שאין הדיין ראוי להמשיך בתפקידו, יביא שר הדתות את מסקנות בית הדין המשמעתי לפני נשיא המדינה, והנשיא יעביר את הדיין מכהונתו.
19. מצא בית הדין המשמעתי שאין הדיין ראוי להמשיך בתפקידו, לא יהא הדיין זכאי לגימלה; ואולם אם נמצא הדיין אשם בהתנהגות בניגוד לפסקאות (1) או (2) לסעיף 17 (א), ובית הדין המשמעתי הגיע, מטעמים מיוחדים שיפרט, לידי מסקנה, כי אף על פי שהדיין אינו ראוי להמשיך בתפקידו, מן הראוי שתשולם לו גימלה, רשאי הוא לקבוע את שיעור הגימלה שתשולם לדיין, ובלבד שלא תעלה על הסכום שהיה משתלם לו על פי החלטת הכנסת או ועדת הכספים לפי סעיף 14, אילו חדל מכהן מרצונו ביום שבו הועבר מכהונתו.
20. (א) הוגשה על דיין קובלנה על פי סעיף 17, או הוגשה נגדו תביעה פלילית, רשאי שר הדתות להשעות את הדיין לתקופה שימצא לנכון. השעיית דיין
 (ב) בית הדין המשמעתי רשאי, על פי בקשת הדיין, לבטל את השעייתו.
21. הודעה על מינוי דיין ועל גמר כהונתו של דיין תפורסם ברשומות. פרסום ברשומות
22. לא תוגש תביעה פלילית נגד דיין אלא על ידי היועץ המשפטי לממשלה ולפני בית משפט מחוזי של שלושה שופטים. תביעה פלילית
23. פעולה שנעשתה לפני תחילת חוק זה ושהיתה בת-תוקף אילו חוק זה היה ברת-תוקף אותה שעה ואילו עושי הפעולה נתמנו כדין לפי חוק זה, רואים אותה כאילו נעשתה כדין. אישור פעולות
24. שר הדתות ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי, בהתייעצות עם שר המשפטים, להתקין תקנות לביצועו, לרבות קביעת אגרות שישולמו בבתי דין. ביצוע ותקנות

דברי הסבר

בתוקף סמכותו לפי פקודת העדות הדתיות (ארגון) (פרק 126 לחוקי א"י), הכיר שר הדתות בעדה הדרוזית כעדה דתית עצמאית (ראה תקנות העדות הדתיות (ארגון), (העדה הדרוזית), תשי"ז-1957⁴). החוק המוצע בא להסמיך את הממשלה להקים בתי דין דתיים לעדה הדרוזית ובית דין דתי דרוזי לערעורים; וכן בא החוק המוצע להסדיר עניני מינוי הדיינים לבתי דין אלה ותנאי כהונתם.

סמכות השיפוט של בתי דין דתיים דרוזיים מוצעת כמתכונת סמכות השיפוט של בתי דין רבניים לפי חוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין), תש"ג-1953⁵; סדר מינוי הדיינים וסדרי כהונתם מוצעים כמתכונת חוק הדיינים, תשט"ו-1955⁶, בשינויים קלים.

4 ק"ת 695, תשי"ז, עמ' 1280.
 5 ס"ח 134, תשי"ב, עמ' 165.
 6 ס"ח 179, תשט"ו, עמ' 68.

חוק הקאדים, תשי"ט-1959

הגדרות	<p>1. בחוק זה - "קאדי" - דיין של בית דין שרעי או של בית הדין השרעי לערעורים כמשמעותם בחוק בתי הדין השרעיים (אישור מינויים), תשי"ד-1953.</p>
כשירות	<p>2. כשיר להתמנות קאדי יהיה כל מוסלמי שהוא - (1) בעל השכלה מתאימה בדין השרעי, כפי שנקבע לענין זה בתקנות שהתקין שר הדתות בהתייעצות עם חבר הקאדים; (2) בעל אורח חיים ואופי ההולמים את מעמדו של קאדי במדינת ישראל; (3) בן שלושים שנה לפחות, ונשוי או היה נשוי.</p>
דרך המינוי	<p>3. הקאדים יתמנו על ידי נשיא המדינה לפי הצעת ועדת מינויים שתובא לפני הנשיא על ידי שר הדתות.</p>
ועדת המינויים	<p>4. (א) ועדת המינויים (להלן - הועדה) תהיא של תשעה חברים: שני קאדים שייבחרו על ידי חבר הקאדים לשלוש שנים; שר הדתות; שר המשפטים וחבר אחר של הממשלה שייבחר על ידיה; שני חברי כנסת, מהם לפחות אחד מוסלמי, שייבחרו על ידי הכנסת בבחירה חפשית ויכהנו כל עוד הם חברי הכנסת, ואם תמה כהונת הכנסת - עד שתבחר הכנסת החדשה חברים אחרים במקומם; שני עורכי דין, העובדים במקצועם ורשאים להופיע לפני בתי הדין השרעיים, שייבחרו על ידי המועצה המשפטית לשלוש שנים. (ב) הרכב הועדה יפורסם ברשומות. (ג) שר הדתות ישמש יושב ראש הועדה. (ד) הועדה תוכל לפעול אף אם פחת מספר חבריה, כל עוד לא פחת משה.</p>
סדרי עבודת הועדה	<p>5. (א) ראה שר הדתות שיש למנות קאדי, יודיע על כך ברשומות ויכנס את הועדה. (ב) אלה רשאים להציע מועמדים: שר הדתות; כל אחד מן הקאדים; שלושה חברי הועדה כאחד. (ג) הצעת הועדה על מינוי של קאדי תהיה על דעת רוב חבריה שהשתתפו בהצבעה. (ד) שאר סדרי דיוניה ועבודתה של הועדה ייקבעו על ידה.</p>
ראש בית הדין לערעורים	<p>6. (א) כראש בית הדין השרעי לערעורים יכהן קאדי שנתמנה לתפקיד זה על ידי שר הדתות, אם דרך קבע ואם לתקופה מסויימת. (ב) קאדי שנתמנה כאמור לתקופה מסויימת והתחיל בדיון, יהיה מוסמך לסיימו גם לאחר תום תקופת מינויו.</p>
הצהרת אמונים	<p>7. מי שנתמנה קאדי חייב, בטרם ישב בדין, להצהיר בפני נשיא המדינה הצהרה זו: "אני מתחייב לשמור אמונים למדינת ישראל ולחוקיה, לשפוט את העם משפט צדק, לא להטות משפט ולא להכיר פנים".</p>
כוחו של מינוי	<p>8. קאדי שמינויו פורסם ברשומות אין עוררים על מינויו.</p>
איותלות	<p>9. אין על קאדי מרות בעניני שפיטה וזולת מרותו של הדין.</p>
סדרי מינהל ומקומות מושב	<p>10. (א) שר הדתות יקבע, בהתייעצות עם ראש בית הדין השרעי לערעורים ועם שר המשפטים, את סדרי המינהל של בתי הדין השרעיים, והוא ימנה מנהל לבתי הדין שיהיה אחראי בפניו על ביצוע סדרי המינהל.</p>

1 ס"ח 130, תשי"ד, עמ' 43.

(ב) שר הדתות יקבע, בהתייעצות עם ראש בית הדין השרעי לערעורים, את מקום מושבם ואת אזורי שיפוטם של בתי הדין השרעיים.

קופת הכהונה
11. קאדי יכהן מיום שהצהיר אמונים, וכהונתו לא תיפסק אלא במותו, בהתפטרותו, בפרישתו לקיצבה או בהעברתו מהכהונה על פי חוק זה.

הפטרות
12. קאדי רשאי להתפטר מכהונתו על ידי הגשת כתב התפטרות לשר הדתות, וכהונתו תיפסק בתום שלושה חדשים מהגשת כתב ההתפטרות, אם לא הסכים שר הדתות למועד קצר יותר.

קיצה
13. (א) קאדי יצא לקיצבה –
(1) בהגיעו לגיל שבעים;
(2) משקבעה ועדת המינויים, על יסוד חוות דעת רפואית, שמחמת מצב בריאותו נבצר ממנו להמשיך במילוי תפקידו.

(ב) קאדי רשאי לצאת לקיצבה –
(1) לאחר שכהן עשרים שנה, אם הגיע לגיל ששים;
(2) לאחר שכהן חמש עשרה שנה, אם הגיע לגיל ששים וחמש;
(3) אם ביקש זאת ובקשתו אושרה על ידי ועדת המינויים.
(ג) בחישוב תקופת כהונתו של קאדי לענין סעיף קטן (ב) תצורף אל תקופת כהונתו כקאדי כל תקופת שירותו במדינה או במוסד אחר שועדת הכספים של הכנסת אישרה אותו לענין זה, או מקצתה של תקופה זו, הכל לפי כללים שקבעה ועדת הכספים.

משכורת ותשלומים אחרים
14. משכורתו של קאדי והתשלומים האחרים שישולמו לו בתקופת כהונתו או אחריה, לרבות אלה שישולמו לתלויים בו לאחר מותו, ייקבעו על ידי החלטת הכנסת, והיא רשאית להסמיך לכך את ועדת הכספים; החלטות לפי סעיף זה יפורסמו ברשומות.

ייחוד הכהונה
15. קאדי לא יהיה חבר בכנסת או במועצה של רשות מקומית; אולם רשאי הוא, בהסכמתו ובהסכמת שר הדתות, למלא באורח זמני תפקיד אחר מטעם המדינה או למלא תפקיד ציבורי אחר אם לדעתם אין הדבר פוגע במעמדו כקאדי.

העברת קאדי למקום אחר
16. שר הדתות רשאי, מסיבות מינהליות, בהתייעצות עם ראש בית הדין השרעי לערעורים, להעביר קאדי דרך קבע לבית דין שרעי במקום אחר.

בית דין משמעתי
17. (א) כל קאדי יהיה נתון לשיפוטו של בית דין משמעתי.
(ב) בית הדין המשמעתי יהיה של חמישה או של שלושה, כפי שיקבע שר הדתות לכל ענין בהתייעצות עם ראש בית הדין השרעי לערעורים.

(ג) הרכב בית דין של שלושה יהיה: ראש בית הדין השרעי לערעורים או הקאדי בעל הזתק הגדול, כפי שיקבע השר לכל ענין; עורך דין בעל רשות הופעה לפני בתי הדין השרעיים שיתמנה על ידי המועצה המשפטית וחבר שיתמנה על ידי השר.
(ד) בהרכב בית דין של חמישה יצורפו לחברים המפורטים בסעיף קטן (ג) שופט שיתמנה לכך על ידי נשיא בית המשפט העליון ועורך דין שיתמנה על ידי המועצה המשפטית.

(ה) אב בית הדין המשמעתי יהיה ראש בית הדין השרעי לערעורים או הקאדי בעל הזתק הגדול; שאר חברי בית הדין המשמעתי יתמנו לכל מקרה ומקרה.

קובלנה על קאדי	18. (א) שר הדתות רשאי להגיש לבית הדין המשמעתי קובלנה על קאדי על יסוד אחד מאלה:
	(1) נהג שלא כהלכה במילוי תפקידו; (2) נהג באופן שאינו הולם את מעמדו של קאדי במדינת ישראל; (3) הורשע על עבירה שבנסיבות הענין יש בה משום קלון; (4) ועדת המינויים מצאה שהקאדי השיג את מינויו שלא כדין. (ב) מגיש הקובלנה רשאי להיות מיוצג לפני בית הדין המשמעתי על ידי בא כוחו.
מסקנות בית הדין המשמעתי	19. (א) בית הדין המשמעתי יביא את מסקנותיו לזכות או לחובה, לפני שר הדתות. (ב) מצא בית הדין המשמעתי שאין הקאדי ראוי להמשיך בתפקידו, יביא שר הדתות את מסקנות בית הדין המשמעתי לפני בשר המדינה. הנשיא יעביר את הקאדי מכהונתו.
גימלאות של קאדי שהועבר מכהונתו	20. מצא בית הדין המשמעתי שאין הקאדי ראוי להמשיך בתפקידו, לא יהא הקאדי זכאי לגימלה; ואולם אם נמצא הקאדי אשם בהתנהגות בניגוד לפסקאות (1) או (2) לסעיף 18 (א), ובית הדין המשמעתי הגיע, מטעמים מיוחדים שיפרט, לידי מסקנה, כי אף על פי שהקאדי אינו ראוי להמשיך בתפקידו, מן הראוי שתשולם לו גימלה, רשאי הוא לקבוע את שיעור הגימלה שתשולם לקאדי, ובלבד שלא תעלה על הסכום שהיה משתלם לו על פי החלטת הכנסת או ועדת הכספים לפי סעיף 14, אילו חדל מכהן מרצונו ביום שבו הועבר מכהונתו.
השעיית קאדי	21. (א) הוגשה על קאדי קובלנה על פי סעיף 18, או הוגשה בגדו חביעה פלילית, רשאי שר הדתות להשעות את הקאדי לתקופה שימצא לנכון. (ב) בית הדין המשמעתי רשאי, על פי בקשת הקאדי, לבטל את השעייתו.
פרסום ברשומות	22. הודעה על מינוי קאדי ועל גמר כהונתו של קאדי תפורסם ברשומות.
חביעה פלילית	23. לא תוגש חביעה פלילית נגד קאדי אלא על ידי היועץ המשפטי לממשלה ולפני בית משפט מחוזי שישב בהרכב של שלושה שופטים.
הוראות מעבר	24. מי שכהן כקאדי ערב תחילתו של חוק זה – (1) רואים אותו כאילו נתמנה על פי חוק זה; (2) יצהיר אמורים לפי סעיף 7 תוך שני חדשים מיום תחילתו של חוק זה.
ביצוע ותקנות	25. שר הדתות ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות לביצועו, לרבות קביעת אגרות שישולמו בבתי דין שרעיים; שר הדתות רשאי, בהתייעצות עם ראש בית הדין השרעי לערעורים ועם שר המשפטים, לקבוע בתקנות את סדרי הדיון בבית הדין המשמעתי.
ביטול	26. צו הנציב העליון לא"י מיום 20 בדצמבר 1921 ² – בטל.
חוק שלא יחול	27. החוק לקביעת משכורתם של נשיא המדינה, חברי הממשלה, שופטי המדינה ומבקר המדינה, תשי"א–1950 ³ , לא יחול על משכורתם של קאדים שחוק זה דן בהם.
חיקון חוק	28. בסעיף 3 לחוק בתי הדין השרעיים (אישור מינויים), תשי"ד–1953, אחרי המלים "המפורטים בתוספת השניה לחוק זה" יתווספו המלים "או שיתמנו בעתיד כדין".

² ע"ר מס' 58 מיום 1.1.22, עמ' 2.
³ ט"ה 162 השריא, עמ' 10.

דברי הסבר

החוק המוצע בא להסדיר באופן קבוע את סדרי מינויי הקאדים של בתי-הדין המוסלמיים בישראל. שיש להם סמכות ייחודית בכל עניני המצב האישי של המוסלמים. לפי המצב כיום אין אפשרות חוקית למנות קאדים, הואיל והמועצה המוסלמית העליונה, שלפי צו הנציב העליון מיום 20.12.21, היתה מוסמכת בין השאר למנות קאדים, אינה קיימת עוד במדינת ישראל.

חוק בתי הדין השרעיים (אישור מנויים), תשי"ד-1953, אישר את מינוייהם של הקאדים המנויים בתוספת לחוק ועל ידי כך אפשר את פעולתם התקינה של בתי הדין השרעיים. אולם חוק זה אינו מכיל שום הוראות על מינויי קאדים לעתיד וזאת בא למלא החוק המוצע. שהוראותיו מקבילות בדרך כלל להוראות שבחוק השופטים, תשי"ג-1953, ושבחוק הדיינים, תשט"ו-1955, בשינויים המחוייבים לפי הענין.

מתפרטמת בזה הצעת חוק מטעם חבר כנסת:

חוק-יסוד: הכנסת (תיקון)

1. בסעיף 7 לחוק-יסוד: הכנסת, בפסקה (ז), בסופה, יוסף "בשכר".

תיקון סעיף 7

דברי הסבר

פסקה (ז) שבסעיף 7 לחוק-יסוד: הכנסת קובעת, כי לא יהיו מועמדים לכנסת "רבנים וכהני דתות אחרות, כל עוד הם משמשים בכהונתם". פסקה זו לא היתה מכוונת לפסול אלא רבנים וכהני דת המשמשים בכהונתם בשכר; אולם התעורר ספק אם אמנם מוגבלת תחולתה של הפסקה לכהונה בשכר. החוק המוצע בא להרחיק ספק זה.

חבר הכנסת: ב. מינץ